

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора

Т. М. Степанової про дисертацію **Мельник Наталії Іванівни**

«Теоретичні і методичні засади професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальностей 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти і 13.00.08 – дошкільна педагогіка

Підготовка педагогічних і науково-педагогічних кадрів є важливою умовою модернізації освіти, про що йдеться в Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року. На шляху інтеграції України у загальноєвропейський освітній простір, перед національною системою освіти постає завдання підготовки нового покоління педагогічних кадрів – професіоналів, здатних до творчої самореалізації, особистісного розвитку та професійного самовдосконалення, відкритих до суспільства, зі сформованою готовністю до вузької та широкої комунікації зі світом у контексті глобалізаційних процесів тощо. У зв'язку з цим кардинально змінюється вітчизняна стратегія розвитку професійної освіти, коли першочерговим завданням є підготовка фахівців відповідно до нових світових стандартів та запитів, оволодіння не тільки вузькоспеціалізованими знаннями, але й їх рефлексія, адаптування до складних динамічних умов сучасної дійсності.

Виступаючи предметом спеціального дослідження, професійна підготовка дошкільних педагогів у Німеччині, Франції та Великій Британії зумовлює необхідність узагальнення досвіду цих країн з метою його творчого використання в Україні щодо підготовки конкурентоспроможних кадрів дошкільної галузі.

Слід зауважити, що мета, завдання дослідження не викликають сумнівів, вони відповідають заявленій темі і реалізовані в ході експериментальної роботи. Чітко вибудовано концепцію дослідження.

Авторка дисертаційного дослідження проявила високу ерудицію в

філософських, психологічних, педагогічних аспектах проблеми, яку вона вивчала, і завдяки глибокому і детальному аналізу значної кількості літературних джерел (735 найменувань, серед яких 323 іншомовних) змогла правильно визначити об'єкт і предмет дослідження, його мету і завдання, розробити концепцію дослідження як систему авторських поглядів на впровадження перспективного досвіду підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи в Україні.

Аналізуючи законодавчі документи та актуальність впровадження «європейського підходу в дошкільній освіті» в ЄС та країнах Західної Європи, дослідниця визначає 5 напрямів їх освітньої політики у сфері педагогічної освіти щодо професійної підготовки дошкільних педагогів: ціннісно-орієнтаційний, інституційний, системно-структурний, технологічно-концептуальний і стратегічний. Крім того важливим засобом втілення загальноєвропейської освітньої політики у сфері педагогічної освіти вважає європейську кваліфікаційну рамку (ЄКР), функція якої полягає в забезпеченні реалізації концепції «освіти впродовж життя», де чітко сформульовані вимоги до знань, практики і професійних обов'язків, що передбачено вимогами до професійної педагогічної діяльності. Отже, актуальність запропонованого дослідження беззаперечна.

Н.І.Мельник в результаті дослідної роботи встановлено, що здійснення професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи за основними кваліфікаційними вимогами відбувається у два етапи: перший – на рівні бакалавра, другий – на рівні магістра. Проте освітні кваліфікаційні рівні та вимоги у кожній державі відрізняються: в Німеччині – підготовка персоналу на рівні середньої освіти в системі неперервного керівництва (кваліфікація консультанта), у Франції та Великій Британії – підготовка спрямована на підвищення кваліфікації педагогів з четвертого на п'ятий і шостий рівні ЄКР.

Крім того інтерес представляє аналізований здобувачкою зміст програм професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної

Європи, що постійно розширюється, більше уваги приділяється практико орієнтованій підготовці; розробляються механізми трансформації змісту для забезпечення мобільності та наступності у здобутті професій дошкільної та початкової ланок. В результаті дослідження встановлено, що до ключових позицій у змісті належить блок психолого-педагогічного циклу (історія освіти, педагогіка, психологія та ін.), безпосередньо професійний блок (дисципліни з різних методик навчання дітей дошкільного віку) та блок загальних дисциплін (філософія, історія, іноземна мова). Адже над цими питаннями сьогодні теж працюють факультети дошкільної та початкової освіти у вищих навчальних закладах України.

На схвалення заслуговує й те, що дослідниця брала безпосередню участь у освітньому процесі західноєвропейських вищих навчальних закладів, здійснивши аналіз модульних курсів бакалаврської та магістерської освіти, в реалізації освітнього процесу яких використовуються такі **форми**, як лекції, семінари, практикуми, практичні заняття, семінари-практикуми, тренінги, семінари-тренінги, участь студентів у конференціях, дослідницьких та наукових проектах, міні-викладання, написання та виконання самостійних робіт, курсових робіт, рефератів, підготовка наукових доповідей, проведення студентами спід-тренінгів, міні-конференцій, наукових студентських конференцій, проведення майстер-класів з окремих дисциплін; педагогічна практика, практика та робота у центрах практичної підготовки при університеті, практика та робота у центрах транс культурної педагогіки, закордонне навчання та практика, іспити. Провідними **методами** формування професійної компетентності дошкільних педагогів у країнах Західної Європи, за аналізованим дослідженням, є головним чином інтерактивні методи співпраці зі студентами, як от: демонстрація, інтерактивна презентація (усна і цифрова), інтерактивна взаємодія, роз'яснення, індивідуальні та групові тренінги, комунікативні вправи, робота в групах, міні-викладання, метод педагогічної рефлексії, інтерактивні ділові та

рольові ігри, аналіз теоретичних доповідей та практичних занять тощо.

Інтерес представляє розроблена дослідницею «Концепція розвитку професійної підготовки педагогічних кадрів дошкільної освіти в Україні», що орієнтує на безперервну освіту та професійний розвиток, оновлення змісту, форм, методів і засобів здійснення професійної підготовки та післядипломної освіти означеної категорії працівників у відповідності до європейських засад, здійснення педагогічної освіти в цілому і професійної підготовки дошкільних педагогів зокрема.

Зазначимо, що заслуговує схвалення апробація результатів дослідження та географія публікацій.

Дисертація Н. І. Мельник не позбавлена, проте, окремих недоліків, упущень, прорахунків.

1. Перше зауваження стосується структури дисертаційного дослідження. На мою думку, зміст перших трьох розділів можна було б вмістити в два розділи: «Теоретико-методологічні засади...» та «Професійна підготовка дошкільних педагогів...», оскільки зміст параграфів другого розділу відповідає за логікою змісту матеріалу, що міститься в Розділі 1 і Розділі 3.

2. Доцільним було б, на наш погляд, представлення моделей та мережі закладів професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи в третьому розділі «Професійна підготовка дошкільних педагогів у країнах Західної Європи та тенденції розвитку». Це дозволило б більш вдало прослідкувати їх трансформації в історичному аспекті.

3. У роботі проводиться характеристика освітніх програм різних напрямів і кваліфікаційних рівнів. Дослідження тільки виграло б, якби здобувачка систематизувала результати за таким принципом: професійна підготовка дошкільних педагогів у країнах Західної Європи на додипломному рівні; професійна підготовка дошкільних педагогів у країнах Західної Європи на післядипломному рівні; підвищення кваліфікації дошкільних педагогів у країнах Західної Європи.

4. Характеристика кваліфікаційних вимог до підготовки фахівців дошкільної освіти у Франції представлена на стор. 261 аналізованого дослідження в таблиці 3.7. На мою думку, було б доцільно представити порівняльну таблицю характеристики кваліфікаційних вимог до підготовки дошкільних педагогів у всіх аналізованих дослідницею країнах Західної Європи.

5. Подана в дисертації «Модель професійної підготовки педагогічних кадрів дошкільної освіти в Україні з урахуванням західноєвропейського досвіду» (стор. 396) потребує більш детального пояснення в тексті, а її розташування в додатках є зайвим.

6. На стор. 237 – 238 визначено ключові періоди становлення та розвитку сучасної системи професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи, проте немає їх чіткого розмежування. В тексті виникає плутанина між поняттями «періоди» та «етапи» (стор. 238), хоча можливо це є технічною помилкою в роботі здобувачки.

7. В роботі спостерігається подекуди не власний аналіз праць дослідників, а запозичений з посиланням на інших дослідників (сторінки 119, 120 та ін.).

Висловлені зауваження, як видно, торкаються окремих моментів дослідження, деякі з них потребують просто додаткових пояснень в процесі захисту, деякі можна розглядати як побажання щодо подальшого продовження наукової розробки проблеми.

В цілому ж дисертація Наталії Іванівни Мельник є завершеним самостійним науковим дослідженням, в якому знайшла розв'язання нова і актуальна проблема професійної підготовки дошкільних педагогів у європейському освітньому просторі та організації дошкільної освіти в Німеччині, Франції та Великобританії з метою творчого використання досвіду країн Західної Європи у вищих навчальних закладах України. Дисертація у повній мірі за параметрами актуальності, новизни, теоретичної

і практичної значущості, наукової фундаментальності, доказовості істинності отриманих результатів, їх достатньо повної та адекватної презентації у монографіях, фахових наукових виданнях, оприлюднення на міжнародних та українських конференціях (усього 53 публікації) відповідає вимогам п. 11.12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, що дає підстави для присудження Н. І. Мельник наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальностей 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти і 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного
університету імені В. О. Сухомлинського

Т. М. Степанова

